

Resumé

Předmětem této diplomové práce je právní problematika „Svěření nezletilého dítěte do výchovy a úprava styku s ním po rozvodu.“ Práce je zaměřena na právní instrumenty zakotvené v českém právním řádu za účelem ochrany dítěte, jehož rodiče se rozvádějí, event. spolu nežijí. Práce se věnuje historickému vývoji i platné právní úpravě rozvodu, formám porozvodové péče o dítě i styku dítěte s oběma rodiči, resp. s širší rodinou. Důraz je přitom kladen na rozhodovací praxi opatrovnických soudů, i na stěžejní rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu České republiky v této věci. V komparaci s českou právní úpravou je popsána též právní úprava slovenská, a to zejména s ohledem na odlišnosti, které jsou výsledkem již téměř dvacetiletého odděleného vývoje obou právních řádů. Vzhledem k právě probíhající rekonstrukci soukromého práva se práce zabývá též změnami, které by do současné právní úpravy měl přinést s účinností od 1. ledna 2014 nový občanský zákoník. S ohledem na osobní a emocionální charakter vztahů regulovaných rodinným právem nelze ponechat stranou ani psychologické aspekty rozvodu rodičů a následné péče o dítě. Proto se práce okrajově věnuje též psychologickým dopadům rozvodu na dítě i na chování rodičů, jejichž znalost je nezbytná pro opatrovnické soudce, sociální pracovníky, mediátory i advokáty poskytující služby v oblasti rodinného práva.

Práce je rozdělena do osmi kapitol, a to: Úvod; Rozvod manželství; Svěření dítěte do výchovy; Styk s dítětem; Slovenská právní úprava rozvodu s nezletilými dětmi; Závěr; Seznam použitých zkratk, literatury a judikatury.

Úvod je věnován úvaze nad rolí rodiny v současné společnosti, nad významem a specifiky rodinného práva a nezbytností zvýšené ochrany nezletilého dítěte v rodinněprávních vztazích.

Druhá kapitola se zabývá vývojem právní úpravy rozvodu manželství, platnou právní úpravou obsaženou v zákoně č. 94/1963 Sb., o rodině, i změnami, které přináší nový občanský zákoník. Jsou zde popsány jednotlivé varianty rozvodu manželství, tzn. rozvod se zjišťováním příčin rozvratu; rozvod bez zjišťování příčin rozvratu i tzv. ztížený rozvod. Zvláštní pozornost je věnována dohodě rodičů o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu a ochraně zájmů nezletilých dětí rozvádějících se rodičů.

Třetí kapitola rozebírá právní úpravu i psychologické aspekty svěření dítěte do výchovy jednoho či obou rodičů. Úvod kapitoly je věnován historickému vývoji rodičovské zodpovědnosti na našem území od Všeobecného občanského zákoníku 1811 do současnosti.

Dále jsou popsány jednotlivé modely porozvodové výchovy, tj. svěření dítěte do výchovy jednoho z rodičů, společná a střídavá výchova; rozebrána kritéria, jimiž se soud zabývá při rozhodování o výchově nezletilého i právní úprava tzv. participačního práva dítěte. Podrobně je popsána rozhodovací praxe soudů i předpoklady, které musí být naplněny, aby soud mohl rozhodnout, resp. schválit dohodu rodičů o výchově nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu. Stručně je popsána též problematika mezinárodních únosů dětí. Závěr kapitoly je věnován právní úpravě v novém občanském zákoníku.

Čtvrtá kapitola se zabývá právem dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi a tomu odpovídajícímu právu rodiče, jemuž dítě nebylo svěřeno do výchovy, stýkat se se svým dítětem i po rozvodu manželství. V této části práce je rozebrána právní úprava styku dítěte s rodičem i dalšími příbuznými; dohoda rodičů a soudní rozhodnutí o úpravě styku; právní následky bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem i důvody pro omezení či úplný zákaz styku soudem. Tato kapitola se zabývá též problematikou popouzení dítěte proti jednomu z rodičů, tzv. syndromem zavrženého rodiče i otázkou donucování dítěte ke styku s rodičem v případech, kdy dítě styk odmítá. S vymáháním práva na styk souvisí též problematika výkonu rozhodnutí o výchově a styku s nezletilým dítětem, předběžná opatření ve věcech péče soudu o nezletilé i náhrada škody za zmařený styk. Rozebrána je též judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve věcech stížností oprávněných rodičů proti České republice na porušení čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tj. práva na respektování rodinného života. Závěr kapitoly je věnován rozhodování ve věcech péče soudu o nezletilé v případě změny poměrů a právní úpravě styku s dítětem v novém občanském zákoníku.

Pátá kapitola popisuje vývoj rodinného práva na Slovensku a platnou právní úpravu rozvodu, svěření dítěte do péče a styku s ním ve slovenském zákoně o rodině porovnává s právní úpravou v České republice.

Šestá kapitola obsahuje závěr práce shrnující význam a cíle současné právní úpravy i klíčové otázky sledované problematiky.

Kapitoly sedm a osm obsahují seznam použitých zkratk, literatury, judikatury i online zdrojů.

Klíčová slova:

rozvod, svěření do výchovy, styk